

# بخش دوه



امامت

## طرح مسئله

دانشمندان عقاید و مذاهب مختلف، اتفاق نظر دارند که پس از پیامبر گرامی باید کسی باشد تا امور دینی و دنیوی آنان را رهبری کند، اما در اینکه این امام از سوی چه کسی تعیین می‌شود، از سوی خدا یا مردم، اختلاف نظر دارند.

گروهی (شیعه) نظریه امامت را به عنوان استمرار نبوت مطرح می‌کردند و آن را جزء آموزه‌های دینی اسلام می‌دانستند و معتقد بودند که باید از علی بن ابی‌طالب و دیگر پیشوایان علیهم السلام که از سوی پیامبر معرفی شده‌اند، پیروی کرد. از این نظر آنان شیعه علی نام گرفتند.

گروه دوم (اهل سنت) بجای امامت خلافت را مطرح کرده و آن را، یک مقام اجتماعی و سیاسی می‌دانند.



## تفاوت شیعه و سنی در تعریف امامت

آنان در تعریف و حقیقت امامت، دارای دو اختلاف اساسی هستند:

۱. کلامی بودن امامت نزد شیعه و فقهی بودن آن نزد اهل سنت است.

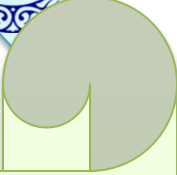
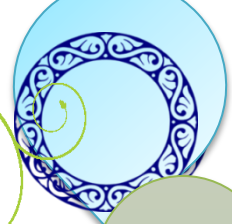
۲. در نزد شیعه، نصب امام از افعال واجب خداست، اما در نزد اهل سنت از افعال واجب بندگان خدا و مسلمانان است..



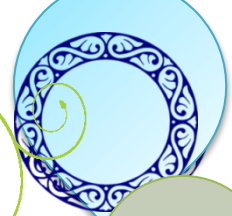
## تعیین امام از نظر اهل سنت

در این باره، نظریه یکسان و قابل پذیرشی برای همه آنان وجود ندارد. نظرات مهم عبارتند از:

۱. همه ارباب حل و عقد از هر شهر و دیاری .
۲. حداقل پنج تن از اهل حل و عقد .
۳. رای سه تن هم کافی است .
۴. حتی با گزینش یک نفر هم حاصل می شود.
۵. امامت با اعمال زور هم حاصل می شود .



۱. پیامبر اسلام (ص) در باره جانشینی خود فرمود: **الأمر لله يضعه حيث يشاء؛** امر جانشینی به دست خداست، هر کجا که بخواهد قرار می‌دهد.
۲. در جریان بیعت یثربیان، عبادة بن صامت می‌گوید: با رسول خدا (ص) بیعت کردیم بر فرمان‌شنوی و اطاعت در سختی و راحتی و در حالت اکراه و نشاط و اینکه با صاحبان امر نزاع نکنیم.
۳. اگر موضوع انتخاب خلیفه در قلمرو و اختیارات بود، ضرورت داشت رسول خدا، امت را از چگونگی انتخاب و شرایط آن آگاه سازد. در حالی که در صفحات تاریخ، هیچ شاهی بر چنین اقدامی دیده نمی‌شود.



۴. بنا بر نقل مورخان، پیامبر (ص) در آستانه تمامی غزوات در مدینه برای خود جانشین تعیین می کرده است. پس چگونه برای پس از مرگ خویش جانشینی را منصوب نکرده است؟
۵. با توجه به تهدیدهایی که از سوی امپراتوری روم شرقی، امپراتوری ایران، جریان های نفاق و مرتدان، متوجه امت اسلامی بود، آیا می توان پذیرفت پیامبر برای پس از خود، جانشینی تعیین نکرده است؟



## دلیل عقلي ضرورت امامت

۱. از طریق قاعده  
لطف :

لطف آن فعلی است که خداوند در باره بندگانش انجام می‌دهد تا انجام تکالیف برای آنان سهل و آسان شود.  
لطف امامت مانند لطف نبوت است که حجت را بر بندگان تمام کرده و راه رستگاری و هدایت را به بهترین وجه بر آنان می‌نماید

## دلیل عقلي ضرورت امامت

### ۲. از طریق قاعده حکمت:

با توجه به اینکه اولاً: همه جزئیات احکام در قرآن بیان نشده ثانیاً: تحریف لفظی و معنوی فراوانی در سنت پیامبر هست نیاز به وجود امام اثبات می شود .  
از پیامبر اسلام (ص) نقل شده است که امت من مانند بنی اسرائیل به هفتادوسه یا هفتادودو فرقه، تقسیم خواهند شد و از این فرقه‌ها تنها یک فرقه اهل نجات و رستگاری است.

قرآن کریم، حجت و امام صامت است. در این میان، تنها امام ناطق و زنده است که می‌تواند از حقیقت قرآن دفاع کند و در هنگامه اختلاف، به داوری برخیزد. حکمت خدا اقتضا می‌کند برای راهنمایی مردم امام را تعیین نماید.





## ۱. آیه ولایت

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ  
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ. (سوره مائده، آیه ۵۵)

تنها ولی مؤمنان، خدا و رسول و ایمان آورندگان هستند که  
اقامه نماز می کنند و در حال رکوع زکات می دهند.

در عرف زبان شناسان، ولی به کسی گفته می شود که متولی و سرپرست  
امور کسی است. بسیاری از مفسران و محدثان آن را بر انفاق حضرت  
علی (ع به فقیری در مسجد در حال رکوع نماز تطبیق داده اند.

## شبهات آیه ولایت



اگر مقصود آیه، امیرالمؤمنین (ع) است، چرا الفاظ «الَّذِينَ آمَنُوا»، «الَّذِينَ يُقِيمُونَ»، «يُؤْتُونَ» و «هُمْ رَاكِعُونَ» به صورت جمع آمده است؟

### پاسخ:

۱. در قرآن به کرات الفاظ جمع در مورد فرد به کار رفته است. مانند آیه مباحله

**فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ** سوره آل عمران ، آ

ای پیغمبر به آنها بگو شما فرزندان خود را بیاورید ما هم فرزندان خود را می آوریم  
زنان خود را می آوریم شما هم زنان خود را بیاورید ما انفس و جان خود را می آوریم  
شما هم جان خود را بیاورید.

اینجا مراد از انفس امیرالمؤمنین، منظور از نساء زهرا سلام الله علیها، مراد از ابناء امام  
حسن و امام حسین سلام الله علیهم هستند.



۲. اگر مفرد می آورد و دایره مشخص می شد برای دشمنان امیرالمؤمنین قابل تحمل نبود و به نوعی تلاش می کردند حذف کنند.

۳. آلوسی که وهابی است می گوید: صیغه جمع که در اینجا آمده دو فائده دارد:

یکی تعظیم و ارزش عامل و کننده کار و دیگری تعظیم فعل تا اینکه اعلام کند هر مؤمنی باید این چنین باشد

## شبهات آیه ولایت

۲

منظور از ولی دوست است نه سرپرست

پاسخ :

با توجه به این که آیه به فرد خاصی نظر دارد، دیگر نمی‌توان گفت: مقصود «ولی» دوست و یا یاور است. زیرا تنها دوست ما خدا و پیامبر و علی (ع) نیستند.

## شبهات آیه ولایت

۳

به بخشش انگشتر، زکات نمی‌گویند

پاسخ :

منظور از زکات در این آیه، اصطلاح فقهی آن نیست، قرآن به هر انفاقی که برای خدا انجام گیرد، زکات می‌گوید که اعم از زکات واجب و مستحب (انفاق) است.

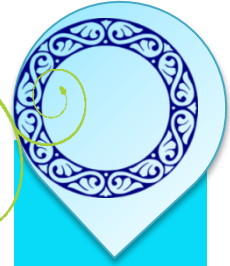
## ۲. آیه انذار

وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

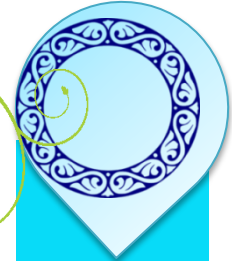
و خویشان نزدیکت را هشدار ده. (شعراء ۲۱۴)

پیامبر به مدت سه سال، از دعوت عمومی پرهیز نمود. سرانجام پس از گذشت سه سال، این فرمان الهی رسید. پیامبر به علی علیه السلام دستور داد ۴۵ نفر از شخصیت‌های بزرگ بنی‌هاشم را برای ضیافت ناهار دعوت کند. حضرت در آن جلسه فرمود: چه کسی از شما مرا در این راه کمک می‌کند تا برادر و وصی و نماینده من در میان شما باشد؟ جز علی علیه السلام کسی برنخواست آن‌گاه پیامبر (ص) دست خود را در دست علی (ع) گذاشت و جمله تاریخی خود را بر زبان راند:

هان ای خویشاوندان و بستگان من! بدانید که علی برادر و وصی و خلیفه من در میان شماست.



## ۳. آیه اولو الامر



يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ.  
نساء آیه ۵۹. ای مؤمنان از خدا و رسول و اولو الامر اطاعت کنید.

### نکات مهم:

۱. از کنار هم آمدن «رسول» و «اولی الامر» و بسنده شدن به يك «اطيعوا» برای هر دو، می توان دریافت که اولو الامر جز در دریافت و ابلاغ وحی، هم سان پیامبرند.
۲. قرآن کریم اطاعت از رسول و اولو الامر را با هیچ قید و شرطی همراه نکرده است یعنی اطاعتی همه جانبه و بی چون و چراست.
۳. برخی از روایات از زبان رسول گرامی اسلام (ص) اولو الامر را بر امامان دوازده گانه شیعه منطبق ساخته اند.

## ۴. حدیث ثقلین

این حدیث از احادیث متواتر اسلامی است. پیامبر اکرم (ص) می فرماید:

ياايهاالنَّاسُ اِنِّي تَرَكْتُ فَيْكُم مَّا اِنْ اَخَذْتُمْ بِهِ لَنْ تَضَلُّوْا، كِتَابَ اللّٰهِ وَ عِترتی اهلُ بیتی؛

به راستی که من چیزی را در میان شما به یادگار می گذارم که اگر آن را برگرفتید، هرگز گمراه نخواهید شد: کتاب خدا و خاندانم، اهل بیت.